

VERSLAG

KLIMAATCONFERENTIE AMSTERDAM
TROPENMUSEUM, AMSTERDAM

11-12-2007

Inleiding

Op 11 december 2007 vond de Klimaatconferentie Amsterdam plaats. Deze conferentie vormde de aftrap, of de 'warming-up' voor wat gaat komen: een klimaatprogramma in de zomer van 2008, op basis waarvan de gemeente samen met alle Amsterdammers een CO₂reductie van 40 % in 2025 zal halen.

De Klimaatconferentie wordt geopend door burgemeester Cohen die de aanleiding van de conferentie schetst. De stad wil bijdragen aan de oplossing van het wereldwijde klimaatvraagstuk en daarom zijn er stevige doelstellingen neergelegd. Reductie van 40% CO₂uitstoot is daarvan de belangrijkste. Om dit te kunnen bereiken zal er moeten worden samengewerkt. Er dienen innovatieve, nieuwe wegen ingeslagen te worden. Als Amsterdam kan dienen als proeftuin voor de wereld, en nieuwe Amsterdamse kennis in de rest van de wereld gebruikt kan worden, dan doen we iets goed. Dan maken we van de klimaatnood een deugd. Alleen door samenwerking tussen financiële- en wetenschappelijke instellingen, maatschappelijke organisaties, energieproducenten, het brede bedrijfsleven en de overheid kunnen de doelen gehaald worden. Die samenwerking start vandaag

Wethouder Vos gaat in haar presentatie dieper in op het doel en de visie van Amsterdam. Het klimaatprogramma wordt opgesteld zodat Amsterdam ook op het gebied van klimaat een Topstad zal zijn. Op basis van dit document zoekt de gemeente samenwerking met verschillende partners in de stad. Een vrijwillige samenwerking maar geen vrijblijvende! Amsterdam zal in de zomer van 2008 een concreet programma presenteren, waarin reële maatregelen staan beschreven. En waarin per maatregel duidelijk is wie de leiding daarvan op zich neemt, en hoe de financiering wordt geregeld.

Tussen de conferentie en de zomer van 2008 neemt de gemeente het initiatief om per sector met partners in gesprek te gaan en samen de meest geëigende maatregelen te kiezen en daarvan deelprogramma's op te stellen. Zo zal samen met alle partijen het klimaatprogramma tot stand worden gebracht. Voor de partijen die meedoen zal het zowel een werkprogramma als een samenwerkingscontract zijn. Iedereen die het logo van het klimaatprogramma voert verklaart daarmee mee te doen aan de doelstelling van 40% CO₂ reductie.

Hoewel het een ambitieuze doelstelling is, blijkt uit onderzoek dat 40% reductie wordt gehaald, wanneer alle maatregelen uit de longlist van CE worden uitgevoerd. Er zijn al heel veel initiatieven die zeker door moeten gaan. Er is een koploperalliantie met woningbouwcorporaties om in bestaande bouw energie te besparen. De gemeente zelf beperkt via allerlei maatregelen zoveel mogelijk haar CO₂uitstoot. En verschillende bedrijven nemen initiatieven waarvan in de vertoonde film enkele voorbeelden te zien zijn. Laat u inspireren en doe mee!

Discussie

Tijdens de discussie die middag zijn verschillende thema's aangesneden. Daarnaast zijn er verzoeken en toezeggingen gedaan, en zijn er suggesties gegeven en initiatieven gepresenteerd. Hieronder worden de belangrijkste thema's genoemd, waarna de belangrijkste verzoeken, initiatieven en suggesties apart worden weergegeven.

De belangrijkste thema's:

- Bewustwording en gedragsverandering
- Milieu als economische kans
- Verschillen partijen, verschillende betrokkenheid
- Schaalgrote en versnippering
- Wat gaat u er morgen aan doen?
- Financierbaarheid en terugverdienmodellen

Per thema zijn de volgende opmerkingen van belang:

Bewustwording en gedragsverandering

Alle energiebesparing begint met bewustwording en vervolgens gedragsverandering. De volgende partijen hebben projecten en ideeën ontwikkeld, of suggesties gedaan:

- NUON; het project Step2Save brengt energiebesparing heel dicht bij mensen en genereert daardoor bewustwording en hopelijk gedragsverandering. Dit project kan worden uitgebreid door samenwerking met meerdere corporaties.
- De Kamer van Koophandel constateert dat een aantal grote bedrijven al veel hebben gedaan. Deze bedrijven zouden daarbij ook kunnen bijdragen aan de bewustwording onder hun werknemers rond vervuילend gedrag.
- Stichting Natuur en Milieu geeft aan dat duurzaamheid winstgevend is voor 3 groepen: 1 grootverbruikers van energie; 2 mensen voor wie het klimaat belangrijk is; en 3 partijen die duurzaamheid kunnen exporteren. Wie niet tot deze groep behoort kan worden overgehaald; zo kan de gemeente via inkoopbeleid haar leveranciers bewegen CO₂ uitstoot te reduceren.
- NewNRG geeft mee dat er veel gepraat kan worden, maar dat de verandering ook een kwestie is van doen.
- Een inspirerend verhaal als dat van mevrouw Westendorp zou verteld moeten worden voor een zaal vol ondernemers. Dat zorgt voor bewustwording.

Milieu als economische kans

De tijd dat milieu een beperking inhoud is voorbij. Zie het als een kans, want er worden wereldwijd miljarden in geïnvesteerd.

- Wethouder Asscher ziet kansen daar waar handelsgeest en idealisme samenwerken om een kenniseconomie te genereren. Hij verwacht innovaties op dit gebied, en hij verwacht dat deze kennis over duurzaamheid een nieuw exportproduct zal worden.
- Woningbouwcorporaties benadrukken dat energiebesparing niet alleen goed is voor het milieu, maar ook voor het verminderen van de woonlasten. Daarom zullen volgens de koepelorganisatie meer corporaties mee doen aan projecten als Step2Save, of zullen ze zelf soortgelijke projecten opzetten.
- Wethouder Vos kijkt uit naar de concrete voorstellen die milieu als economische kans benoemen.

Verschillen partijen, verschillende betrokkenheid

- NUON steunt de doelstellingen van Amsterdam en wil zich inzetten om samen met de stad de hulpmiddelen te organiseren waarmee de doelstelling behaald kan worden;
- NUON kijkt voor de langere termijn naar de mogelijkheden om milieuvriendelijker vormen van energieopwekking in te zetten zoals de bouw van gascentrales en uitbreidingen met windenergie.
- Coöperatie de Windvogel is een burgerinitiatief waaraan iedereen kan deelnemen. Met de opbrengsten van de aangeschafte windmolens kunnen zij niet alleen de investering terug verdienen, maar genereren ze ook een financieel rendement voor de deelnemers.
- De Amsterdamse Federatie voor Woningbouwcorporaties meldt dat er veel mogelijkheden zijn voor energiebesparing bij renovatie en nieuwbouw. Denk hierbij aan verbetering van isolatie, of aansluiting op de stadsverwarming.
- Corporaties uit de koplopersalliantie zeggen toe met programma's te komen die besparing in de bestaande bouw zullen opleveren.
- Het Amsterdams Steunpunt Wonen benadrukt dat initiatieven in samenwerking met bewoners worden bedacht, zodat de initiatieven ook aansluiten op hun wensen.

- De Vrij Universiteit onderzoekt met verschillende partijen de mogelijkheden om kleinschalige energieopwekking te realiseren.
- De Vrije Universiteit vindt het van belang dat er een breed kennisnetwerk wordt opgezet.

Schaalgrote en versnippering

- Shell onderschrijft de ambitie van Amsterdam om duurzame energiehavens te worden, door de bouw van een nul-emissie laboratorium. Ze zien hun betrokkenheid echter wel breder: wat zij doen moet niet alleen in Amsterdam passen, maar ook op nationaal niveau, Europees en wereldwijd van nut zijn.
- Shell waarschuwt voor concurrentie onder duurzame projecten en versnippering van initiatieven. Dit gebeurt zelfs in Amsterdam, vandaar de suggestie: kies een aantal projecten die de volle aandacht krijgen.
- Wethouder Asscher ziet in reactie op Shell kansen om kennis te bundelen en benutten. Hij wil graag dat Amsterdam gaat dienen als proeftuin voor de wereld waarin nieuwe kennis in de praktijk wordt gebracht en wordt uitgebouwd.
- De Kamer van Koophandel plaats nog een belangrijke kanttekening bij de cijfers: verschillende steden, het Rijk, Europa, Bali, overal worden andere doelstellingen gemaakt. Dit is lastig voor het bedrijfsleven, daarom zegt de KVK toe alles te zullen doen wat in hun macht ligt CO₂uitstoot te reduceren, maar of dat op 40% reductie uitkomt in 2025 weet de KVK niet.
- Wethouder Vos zegt toe dat het klimaatprogramma zal bijdragen aan de bundeling van krachten. Er is versnippering, maar de gemeente zal zich inzetten voor een coherent programma.

Wat gaat u er morgen aan doen?

Deze terugkerende vraag legde de nadruk op het feit dat CO₂reductie uiteindelijk een kwestie van gewoon doen is.

- NUON adopteert de klimaattafel.
- De Kamer van Koophandel kondigde de afronding van een onderzoek aan waaruit zal blijken of de bedrijvigheid rond duurzaamheid als aparte sector is neer te zetten. Eén conclusie was al te trekken: er valt weldegelijk geld te verdienen met deze vorm van bedrijvigheid.
- De Kamer van Koophandel adopteert de klimaattafel, waarmee ze de gemeente willen helpen de doelstellingen te halen.
- MKB Amsterdam adopteert de klimaattafel.
- ORAM onderzoekt met bedrijven en kenniscentra of er een coalitie / platform gevormd kan worden die uitzoekt wat zij kunnen betekenen voor de energietransitie. Wat kunnen ze veranderen en hoe? Ze verwachten hierover in ongeveer drie maanden een businesscase te hebben, die ze onder andere aan de haven van Amsterdam zullen voorleggen.
- ABN AMRO denkt in termen van de wetgeving die in 2020 geldt. Dat zal een hele andere zijn dan nu, daarom investeren ze nu vast in duurzaam bouwen op de Zuid-As.

Financierbaarheid en terugverdienmodellen

Na de presentatie van Jan Dictus, waarvan een samenvatting onder suggesties is opgenomen, werd veel aandacht besteed aan het financieren van duurzame investeringen.

- MKB Amsterdam gaat haar leden informeren over de investeringsmogelijkheden, en zal daarbij communiceren over de terugverdienmodellen.
- GTI stelt dat alle vormen van samenwerking zich ook moeten richten financieringsconstructies die het kleinere ondernemers mogelijk moet maken duurzame investeringen te doen. Bedrijven en de overheid kunnen hier een oplossing voor bieden; subsidie is daarbij niet eens nodig, want de investering zal zich terug verdienen.
- NUON heeft een project waarmee ze de aanschaf van spaarlampen door consumenten voorfinancieren en de aanschaf ervan zo aantrekkelijker te maken. De voorfinanciering wordt verrekend in de eerst volgende energierekening, en daarna profiteert de consument van een lagere energierekening. NUON kijkt nu of deze aanpak ook bij bedrijven kan werken met bedragen tussen de 10 en 20 duizend euro.

- Banken en de gemeente zouden samen een oplossing moeten kunnen vinden voor de financierbaarheid en terugverdientijd van duurzame investeringen.
- Wethouder Vos geeft aan dat de discussie over financieringsmogelijkheden een belangrijk signaal van deze conferentie is. De gemeente wil graag meedenken over oplossingen.
- Wethouder Vos constateert dat duurzame investeringen niet zoveel hoeven kosten, omdat ze zich ook terugverdienen.

Verzoeken

Er zijn een aantal concrete verzoeken gedaan.

- Wethouder Asscher wijst op de mogelijkheden van Amsterdam als energiehaven; er ligt een infrastructuur; Shell en NUON hebben er een plek. Hij roept de aanwezigen op de kennis te combineren en deze aan te wenden om van Amsterdam een duurzame energiehaven te maken.
- Stichting Natuur en Milieu merkt op dat bedrijven die iets aan duurzaamheid doen snel duurder uit zijn dan hun concurrenten. De overheid kan zorgen dat iedereen meedoet, zodat dit verschil wordt opgeheven. Ze verzoeken Amsterdam dan ook haar politieke macht in Brussel en Den Haag te gebruiken, om samen met steden als Rotterdam voor goede normeringen te zorgen.
- NewNRG vraagt of er bedrijven, corporaties of kennisinstellingen zijn die willen meehelpen aan de doorontwikkeling van de 'gewoonboot'.

Initiatieven

Er zijn verschillende concrete projecten genoemd in de discussie. Deze initiatieven kunnen mogelijk worden uitgebreid met nieuwe partners, of partijen kunnen soortgelijke initiatieven in eigen beheer opzetten.

- De gemeente presenteert de klimaattafel die tot doel heeft partijen met elkaar in contact te brengen; concrete afspraken maken en het aantal deelnemers aan het klimaatprogramma uitbreiden. Drie partijen hebben al toegezegd de klimaattafel te adopteren: NUON, de Amsterdamse Kamer van Koophandel en MKB Amsterdam.
- NUON presenteert Step 2 Save: huurders van de corporaties Ymere en Far West krijgen een gratis koffer met energiebesparende middelen, plus uitleg hierbij en een energieadvies.
- MKB Amsterdam gaat haar leden informeren over de investeringsmogelijkheden, en zal daarbij communiceren over de terugverdienmodellen.
- ORAM onderzoekt met bedrijven en kenniscentra of er een coalitie / platform gevormd kan worden die uitzoekt wat zij kunnen betekenen voor de energietransitie. Hwat kunnen ze veranderen en hoe? Ze verwachten hierover in ongeveer drie maanden een businesscase te hebben, die ze onder andere aan de haven van Amsterdam zullen voorleggen.
- NUON heeft een project waarmee ze de aanschaf van spaarlampen door consumenten voorfinancieren en de aanschaf ervan zo aantrekkelijker te maken. De voorfinanciering wordt verrekend in de eerst volgende energierekening, en daarna profiteert de consument van een lagere energierekening. NUON kijkt nu of deze aanpak ook bij bedrijven kan werken met bedragen tussen de 10 en 20 duizend euro.
- Coöperatie de Windvogel is een burgerinitiatief waaraan iedereen kan deelnemen. Met de opbrengsten van de aangeschafte windmolens kunnen zij niet alleen de investering terug verdienen, maar genereren ze ook een financieel rendement voor de deelnemers.
- Corporaties uit de koplopersalliantie en de Amsterdamse Federatie voor Woningbouwcorporaties werken op verschillende manieren aan besparing zowel in bestaande als bij nieuwbouw. Denk hierbij aan verbetering van isolatie, of aansluiting op de stadsverwarming.
- De Vrij Universiteit onderzoekt met verschillende partijen de mogelijkheden om kleinschalige energieopwekking te realiseren.

Suggesties

Er zijn gedurende het debat verschillende tips en suggesties gedaan. Ze bestaan vaak uit een idee dat nog niet is uitgewerkt of geadopteerd door een trekker. Onderstaande suggesties kunnen dus gemakkelijk uitgroeien tot een initiatief, wanneer een partij gevonden wordt die de suggestie omzet in een goed project.

- Wethouder Asscher ziet kansen in de combinatie van kenniseconomie en innovaties. Als Amsterdam de duurzame proeftuin van de wereld kan worden, kan duurzaamheid een nieuw Amsterdams exportproduct worden.
- Shell waarschuwt voor concurrentie onder duurzame projecten en versnippering van initiatieven. Dit gebeurt zelfs in Amsterdam, vandaar de suggestie: kies een aantal projecten die de volle aandacht krijgen.
- De Kamer van Koophandel constateert dat een aantal grote bedrijven al veel hebben gedaan. Deze bedrijven zouden daarbij ook kunnen bijdragen aan de bewustwording onder hun werknemers rond vervuilend gedrag.
- Stichting Natuur en Milieu geeft aan dat duurzaamheid winstgevend is voor 3 groepen: 1 grootverbruikers van energie; 2 mensen voor wie het klimaat belangrijk is; en 3 partijen die duurzaamheid kunnen exporteren. Wie niet tot deze groep behoort kan worden overgehaald; zo kan de gemeente via inkoopbeleid haar leveranciers bewegen CO₂ uitstoot te reduceren.
- GTI stelt dat alle vormen van samenwerking zich ook moeten richten financieringsconstructies die het kleinere ondernemers mogelijk moet maken duurzame investeringen te doen. Bedrijven en de overheid kunnen hier een oplossing voor bieden; subsidie is daarbij niet eens nodig, want de investering zal zich terug verdienen.
- Het Amsterdams Steunpunt Wonen benadrukt dat initiatieven in samenwerking met bewoners worden bedacht, zodat de initiatieven ook aansluiten op hun wensen.
- NewNRG geeft mee dat er veel gepraat kan worden, maar dat de verandering ook een kwestie is van doen.
- Milieucentrum Amsterdam hoopt dat er naast deze doelstellingen voor CO₂reductie ook aandacht zal worden gegeven aan de langere termijn, en de bredere gevolgen van klimaatverandering.
- De Vrije Universiteit vindt het van belang dat er een breed kennisnetwerk wordt opgezet.
- ABN AMRO denkt in termen van de wetgeving die in 2020 geldt. Dat zal een hele andere zijn dan nu, daarom investeren ze nu vast in duurzaam bouwen op de Zuid-As.
- Banken en de gemeente zouden samen een oplossing moeten kunnen vinden voor de financierbaarheid en terugverdientijd van duurzame investeringen.
- Een inspirerend verhaal als dat van mevrouw Westendorp zou verteld moeten worden voor een zaal vol ondernemers. Dat zorgt voor bewustwording.

Presentatie Jan Dictus

Halverwege de discussie presenteerde Jan Dictus van de dienst Milieu van de stad Wenen de denkwijze waarop die stad het instrument EcoBusinessPartnership heeft gebaseerd. Het doel van dit programma is het initiëren, ondersteunen en versnellen van veranderingen die tot betere milieu- en economische prestaties leiden. De denkwijze achter dit programma kan als voorbeeld of suggestie voor Amsterdam dienen, daarom volgt hieronder een beknopte samenvatting.

Het MKB reduceert op de meest efficiënte manier haar CO₂uitstoot wanneer zij vrijwillig de CO₂reductie op zich nemen (in tegenstelling tot door regelgeving opgelegde reductie). Om hen over te halen vrijwillig CO₂ te reduceren zijn de juiste instrumenten nodig, en moet je op de de karaktereigenschappen van de doelgroep kennen. Belangrijke karaktereigenschappen zijn:

- Het MKB is heterogeen, zelfs de verschillende bedrijven in 1 branche kunnen sterk van elkaar verschillen.
- Productie en verkoop heeft de hoogste prioriteit. Daarnaast is er weinig tijd en energie voor andere zaken zoals duurzaamheid.
- In het MKB worden besluiten vaak door slechts 1 persoon genomen. Er is weinig beraadslaging waardoor snel en impulsief besluiten genomen kunnen worden.
- MKBers hebben vaak moeite geld te vinden voor investeringen, en investeringen dienen een korte terugverdientijd te hebben.

- Investerings in het MKB worden gedaan om de winst te verhogen, dus investeringen voor het milieu hebben ook een financiële reden.
- MKBers zijn continu op zoek naar netwerk- en samenwerkmogelijkheden.
- Er zijn verschillende manieren waarop MKBers informatie vinden, waarbij ze de overheid, de brancheorganisatie en de energiebedrijven als meest betrouwbare bronnen van informatie beschouwen.
- 15% van de bedrijven zoekt niet naar informatie over het milieu en duurzaamheid.
- De bereidheid om te veranderen naar een duurzame bedrijfsvoering verschilt van bedrijf tot bedrijf. Hierbij worden 5 categorieën onderscheiden:
  - Innovators;
  - Early adopters
  - Early majority
  - Late majority
  - Laggards

Overheden hebben 4 soorten beleidsinstrumenten om de milieuprestaties van bedrijven te beïnvloeden:

- juridische instrumenten zoals wetten, verplichtingen, kwaliteitseisen, boetes en vergunningen;
- economische instrumenten zoals belastingmaatregelen, CO₂-emissie handel, subsidie en compensatieregelingen;
- communicatie- en sociale instrumenten zoals onderwijs, reclame, consultaties, convenanten en sommige vormen van publiek-private samenwerking;
- structurele instrumenten milieubeleid, capaciteitsopbouw en informatiemanagement.

Een studie onder het MKB in Nederland onderzocht wat volgens ondernemers de beste instrumenten zijn om duurzame investeringen te stimuleren. Het hoogst werden gewaardeerd:

- de financiële instrumenten;
- op maat gemaakte adviezen: op het moment dat zich een probleem voordoet moet er snel een oplossing komen. Op dat moment willen MKBers persoonlijk advies;
- Persoonlijke adviezen die sterk op het probleem van toepassing zijn. Deze adviezen dienen niet alleen een theoretische oplossing te bieden, maar zouden ook de weg naar de fiscale mogelijkheden of subsidies moeten wijzen.

Uit dezelfde studie bleek dat MKBers het minste vertrouwen hebben in de instrumenten 'informatie via massamedia' en convenanten tussen overheid en bedrijfsleven. Dit heeft te maken met het feit dat informatie in het MKB vaak niet geregistreerd / geïncorporeerd wordt als het niet direct kan worden gekoppeld aan een actueel probleem van de ondernemer. Convenanten zijn niet populair omdat ze gemaakt worden tussen overheid en brancheorganisatie, waardoor ze ver van de dagelijkse praktijk staan. Daarbij komt dat overheden niet altijd als betrouwbare partner worden gezien. En er heerst het gevoel dat convenanten op ieder moment veranderd kunnen worden, of dat ze verschillende worden geïnterpreteerd.

Conclusie

Er gebeurt heel veel, en er is een grote motivatie om iets te doen. In de verschillende opmerkingen uit de discussie zitten veel aanknopingspunten om duurzaamheid te stimuleren. Met de maatregelen uit de longlist van CE-Delft kan de doelstelling van 40% CO₂reductie in 2025 gehaald worden. Om dit te laten slagen moet de aanpak wel gedifferentieerd zijn. Kennisinstellingen kunnen de kennisaccumulatie ondersteunen. Met grote bedrijven zijn afspraken over reductie, of reducerende projecten te maken. In het MKB is men meer geneigd mee te werken wanneer er praktische, op maat gemaakte adviezen worden gegeven rond actuele (milieu)problemen. En de betrokkenheid van bewoners kan worden vormgegeven door goede informatie voorzieningen en concrete projecten dicht bij de burger. De corporaties kunnen op het gebied van besparingen in bestaande bouw en bij nieuwbouw grote reductie realiseren, en kunnen daardoor als voorbeeld dienen voor bedrijven en bewoners.